

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

El Conte llegendari

Una estratègia per a la integració dels coneixements de la literatura infantil mitjançant
l'Aprenentatge basat en projectes

Alexandra Monné & Nadia Azzouz

Universitat d'Andorra

Bàtxelor en Ciències de l'educació

Plaça de la Germandat, 7 - AD600 Sant Julià de Lòria, Principat d'Andorra

amonne@uda.ad - nazzouz@uda.ad

1. **RESUM:** 400-500 caràcters AMB espais en l' idioma de la comunicació

El Conte llegendari és un projecte interdisciplinari, on estudiants d'educació creen obres teatrals basades en llegendes d'Andorra i les interpreten davant d'escolars amb la finalitat de promoure la literatura infantil. L'experiència es basa en l'Aprenentatge Basat en Projectes (ABP), el qual afavoreix l'aprenentatge integrador i significatiu en contextos reals. Les primeres edicions han resultat molt satisfactòries, tant pels resultats d'aprenentatge com pel feedback dels estudiants.

2. **ABSTRACT:** 400-500 characters WITH spaces in English

The Legendary Tale is an interdisciplinary project in which student teachers produce theatre plays based on Andorran legends and perform them for school pupils, with the aim to promote literature for children. This experience follows a Project-Based Learning (PBL) approach which provides a suitable environment for integrated and meaningful learning in real contexts. The first editions of this project showed very successful results, both in terms of students' learning outcomes and feedback.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

3. PARAULES CLAU: 4-6 (en l'idioma de la comunicació)

Projecte interdisciplinari, obres teatrals, literatura infantil, Aprenentatge Basat en Projectes (ABP)

4. KEYWORDS: 4-6 (in English)

Interdisciplinary project, theatre plays, literature for children, Project-Based Learning (PBL)

5. DESENVOLUPAMENT: tindrà una extensió d'entre 10.000 i 20.000 caràcters AMB espais i sense comptar les referències bibliogràfiques ni les figures.

Introducció

El bàtxelor en Ciències de l'educació (BCE) té una trajectòria de més de deu anys formant a mestres en metodologies actives. Les petites dimensions de la Universitat d'Andorra i un equip de treball molt reduït faciliten el treball per projectes entre diferents àrees i disciplines. El cas que aquí es presenta, forma part d'un conjunt de propostes educatives que tenen com a finalitat fomentar l'aprenentatge integrador i significatiu dels estudiants, ja que els productes que se'n deriven es contextualitzen en escenaris de la vida real.

En el projecte interdisciplinari del Conte Llegendari, els estudiants de BCE creen i implementen propostes didàctiques per fomentar la literatura infantil en alumnes d'escoles primàries. El projecte segueix l'enfocament de l'Aprenentatge Basat en Projectes (ABP).

A partir de la producció de sessions de contacontes inspirats en llegendes d'Andorra, els estudiants integren competències de dues assignatures (Bases Psicopedagògiques de 6 a 12 anys i Literatura Infantil). Aquesta metodologia sorgeix de la necessitat de treballar des d'una visió integradora, funcional i global de l'aprenentatge. La motivació principal per crear aquest projecte rau en el fet que els problemes que els estudiants es trobaran en la seva pràctica professional seran complexos i, per tant, s'han de formar posant en joc diverses competències per a la resolució de situacions complexes i contextualitzades a la realitat educativa. Enguany és la segona edició del projecte que es va iniciar el febrer del 2016.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

A continuació es descriuen el marc teòric que fonamenta el projecte, els objectius, les competències i la metodologia del treball realitzat. Seguidament es presenten el procés d'avaluació de l'experiència i els aspectes que han resultat innovadors en els àmbits pedagògic, curricular i metodològic. Finalment, es mostren les valoracions tant del professorat com dels estudiants i les conclusions de l'experiència, així com les propostes de millora que deriven de les dites valoracions.

Marc teòric

Entenem l'Aprenentatge basat en projectes com una proposta estratègica en la qual l'estudiant deixa de ser un subjecte passiu a ser l'agent actiu del seu aprenentatge (Dewey, 1967). Seguint la filosofia de Dewey, Kilpatrick (1918) va definir l'aprenentatge per projectes com una metodologia que posiciona l'estudiant al centre de la seva formació i li provoca interès per investigar i trobar solucions a un problema significatiu i contextualitzat en la realitat. Tanmateix, li permet avaluar-se i regular el seu propi aprenentatge.

Autors més recents coincideixen en el fet que el treball per projectes permet a l'estudiant fer un aprenentatge més profund i un millor desenvolupament de les capacitats cognitives, intrapersonals i interpersonals (Condliffe et al., 2016).

Per tant, l'ABP és aquell aprenentatge que es produeix com a resultat de l'esforç de l'estudiant en la realització de tasques planificades per resoldre un problema donat. Aquesta metodologia es nodreix de diferents enfocaments com el constructivisme (Piaget, 1969; Coll et al., 1997), l'aproximació sociocultural en l'aprenentatge (Vygotsky, 1978) així com el treball cooperatiu (Johnson & Johnson, 2004) o la motivació produïda per l'ús de la tecnologia (Blumenfeld et al., 1991). L'ABP fomenta les habilitats de treball en equip, l'aprenentatge autònom i significatiu (Ausubel, 2000), la planificació del temps i la capacitat d'expressió oral i escrita, alhora que resulta més motivador per als estudiants, ja que aconsegueixen millors rendiments i major persistència en l'estudi.

Les fases que se segueixen durant tot el procés de treball responen als principis constructivistes

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

que Savery (2015) defineix en el treball per projectes:

- Es fa una introducció del projecte, en la qual es motiva i es convida l'estudiant a resoldre un repte educatiu
- S'informa els estudiants sobre les competències a desenvolupar i les expectatives d'aprenentatge
- S'organitzen equips de treball
- Es planifiquen les tasques i es consensua un calendari
- Es guia el treball dels estudiants amb feedback regular
- Es presenta la proposta de cada equip
- Es fa una reflexió avaluativa conjunta en la qual es fomenta l'autoavaluació, l'avaluació del professorat i l'avaluació entre iguals

Objectius

El projecte del Conte llegendari parteix de cinc grans objectius alineats amb les competències que s'exposen posteriorment:

- Conèixer l'àrea de la literatura infantil, tenint en compte les característiques de l'etapa psicopedagògica dels infants de 6 a 12 anys
- Estimular l'interès per a la literatura infantil i el patrimoni cultural andorrà
- Integrar les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) com a eina de suport al procés d'aprenentatge
- Avançar en la construcció del propi estil docent amb decisions personals de caràcter pedagògic des d'un posicionament crític
- Desenvolupar habilitats comunicatives mitjançant diferents vies d'expressió (verbal, corporal, artística i plàstica, musical)

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

Competències

- Interactuar en situacions comunicatives diverses de l'àmbit cultural i educatiu
- Programar activitats educatives que garanteixen el desenvolupament dels alumnes tenint en compte les seves especificitats
- Gestionar les tecnologies de l'aprenentatge i del coneixement en la pràctica educativa
- Cooperar amb diferents actors de la comunitat educativa i de la societat

Metodologia de treball

En aquest projecte participen una vintena d'estudiants cada any durant tot un semestre. El projecte es lidera des de les assignatures de Literatura Infantil i Bases psicopedagògiques que s'imparteixen durant el primer curs del BCE. En aquest primer any, els estudiants adquireixen els fonaments teòrics de l'educació, els quals continuaran desenvolupant i portant a la pràctica en cursos posteriors.

L'experiència parteix del plantejament d'una situació educativa complexa que requereix una resolució de problema. La situació que es planteja és la següent: volem fer arribar les llegendes tradicionals del país a infants de primària.

Partint del recull de llegendes d'Andorra *Nou llegendes* (Bastida, 2011), els estudiants han de crear sessions de contacontes per a públic infantil de diferents escoles primàries. Per realitzar el treball compten amb tot el grup classe, ja que es reparteixen les llegendes del llibre entre petits grups de treball de dues o tres persones. Cada grup ha d'adaptar la història de la seva llegenda, tenint en compte les característiques dels infants que assisteixen a l'espectacle. Durant tot el procés, han d'elaborar tota una sèrie de tasques: creació d'un guió adaptat a l'edat del públic, assignació de personatges principals i secundaris, veu de narració, elaboració de material de suport multimèdia (bits, llums, so, musical, imatges d'ambientació), decoració i posada en escena, vestuari i maquillatge, repartiment de rols i tasques d'organització a la resta de companys, creació d'activitats didàctiques complementàries a l'obra...etc.

El grup d'estudiants es posiciona doncs en el rol de contacontes per apropar les tradicions locals

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

així com per estimular el desenvolupament lingüístic i social dels infants des de petits. La creativitat literària i la pedagogia multisensorial marquen la línia educativa a seguir. Un cop els estudiants han realitzat totes les tasques, es fan assajos previs al moment de l'espectacle en una sala de teatre. Prèviament es contacta i es convida a les escoles (pròximes a la Universitat).

Procés d'avaluació

El projecte està dissenyat per fer-ne un seguiment en avaluació continuada, en la qual participen tant el professorat com els estudiants. Abans d'iniciar el projecte, s'informa els estudiants sobre les competències a assolir i els indicadors d'avaluació mitjançant rúbriques. Durant el procés d'aprenentatge, els estudiants han de tenir presents els indicadors i regular el seu treball amb l'ajuda de les orientacions del professorat en sessions de tutories. Aquestes es realitzen en dues modalitats: i) durant el procés de creació de l'obra, en parelles o grups de tres persones i ii) al final de cada obra, amb tot el grup classe. Al final del procés, el professorat emet dues qualificacions tenint en compte els requisits de les dues assignatures i els estudiants emeten una autoavaluació sobre el seu procés de treball en equip. Considerem que l'autoavaluació és imprescindible per fomentar l'aprenentatge conscient dels estudiants. La reflexió sobre els punts forts i les carències individuals i d'equip estimula la motivació per a la millora. Els estudiants són conscients del que s'espera d'ells i per tant donen significat a tot el seu procés d'aprenentatge.

Aspectes innovadors en els àmbits pedagògic, curricular i metodològic

El projecte ha esdevingut una estratègia curricular que té en compte el triangle didàctic format per l'estudiant, el professorat i els continguts enfocats als reptes per al coneixement. El treball per projectes ha comportat un replantejament parcial del currículum i l'ús d'eines intel·lectuals diferents que han portat a una major reflexió metodològica i pràctica.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

L'aprenentatge basat en projectes ha reforçat la motivació i el sentit d'agent dels estudiants, els quals han d'aprendre uns continguts, unes destreses i unes actituds concretes. També ha incidit de manera positiva en les seves competències personals i la seva autonomia en fer, ser i pensar. Aquesta proposta d'ensenyament i aprenentatge des de l'inici fins al final del seu procés d'implementació ha contribuït a modificar el desenvolupament professional tant del professorat com de l'estudiant. Permet adquirir una major expertesa en la matèria i confiança en la seva capacitat de comprendre el món, promovent la presa de decisions fonamentades en el coneixement.

L'aprenentatge mitjançant projectes ha suposat també canvis estructurals de millora en l'àmbit curricular, en el guiatge metodològic, en els recursos a disposició dels estudiants, en l'organització dels docents, del temps i dels espais.

Tanmateix, ha suposat canvis a l'hora de treballar els continguts de manera cooperativa. Això permet desenvolupar múltiples competències relacionades amb el treball en equip, la presa de decisions, la iniciativa, l'autonomia, l'autoregulació, la intel·ligència emocional, el diàleg, etc. Els conflictes cognitius que suposa el repte del projecte es resolen amb l'ajuda de les bastides que el professorat ofereix mentre acompanya als estudiants en la reflexió sobre el seu procés d'aprenentatge.

Així doncs, aquesta estratègia de treball basada en aprendre fent (learning by doing), a partir de l'interès personal dels estudiants i d'un enfocament constructivista de l'aprenentatge posa en relleu el rol del professor en la seva funció d'orientar, tutelar i donar direcció als estudiants en el seu treball. Per tant, el projecte és una empresa comuna entre el professor i l'estudiant, ja que comparteixen l'interès del creixement personal i professional.

Valoració de l'experiència viscuda per part del professorat

En el cas que ens ocupa, l'ABP és una proposta estratègica d'aprenentatge i d'apropiació del coneixement encertada. En la proposta, l'aprenentatge dels estudiants ha estat el resultat d'un procés de reflexió i d'anàlisi sobre realitats complexes, en la qual tenien un rol tant la pròpia

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

racionalitat i la lògica com les emocions i la imaginació. Els estudiants han desenvolupat competències d'aprenentatge autònom, així com de resolució de problemes, també han après a ser mentalment més oberts i segurament recordaran més temps allò après. Pel que fa a les habilitats comunicatives, tots els estudiants mostren una gran evolució al final del semestre. Molts perfils de tarannà introvertit i tímid aconsegueixen trencar la por d'exposar-se i actuar davant d'un públic. En aquest sentit, reforcen la seva autoestima, ja que superen les seves pors i guanyen en seguretat davant dels alumnes escolars.

El projecte ha incidit en la motivació dels estudiants, ja que s'han vist involucrats en situacions que han escollit i experimentat en primera persona. També ha incidit en la socialització entre els iguals i amb el professorat quan han hagut de seleccionar l'obra, negociar prèviament en petit grup, planificar conjuntament el treball, etc. Tanmateix, ha incidit en la generació de conflictes cognitius que han hagut d'afrontar i intentar resoldre i, per últim, en la retroalimentació constant sobre l'acció desenvolupada amb els infants, amb els iguals i amb la comunitat educativa en general.

Com a punt molt important, cal destacar que aquest tipus de metodologia ha permès estimular els estudiants en la presa de decisions sobre els productes que creaven, el funcionament de l'equip i la gestió del temps, guiats pel professorat.

Respecte a l'autoavaluació del treball per part de l'estudiant, aquesta metodologia els ha ofert l'oportunitat de reflexionar sobre el que han après. Val a dir que se'ls ha facilitat espais on compartir la seva experiència, acció que promou també la consciència sobre tot allò que han après (butlletí universitari, Blog d'estudiants, xarxes socials...).

Finalment, aquesta experiència ha permès reforçar el rol del professorat com acompanyant i el rol actiu i compromès de l'estudiant. Per fer un resum sintètic del conjunt d'evidències de l'aprenentatge, es destaca l'assoliment acadèmic, ja que una gran part dels estudiants ha rendit molt per sobre del que s'esperava. Com a aspecte final i no menys important, els estudiants han pogut aplicar el coneixement que adquireixen a la universitat directament en contextos educatius reals.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

Valoració del projecte per part dels estudiants

Tot seguit, es presenten els resums d'algunes opinions dels estudiants del BCE, autors i actors dels contacontes de llegendes.

“Ha sigut una experiència de la qual les dues hem après moltíssim tant en l'àmbit professional com personal, ja que l'obra de teatre ens apropa més a la nostra futura professió com a mestres i també, aprenem a millorar i ens serveix de motivació per seguir els nostres estudis universitaris.”

L.R.

“El nostre grup ho ha viscut amb moltes ganes, fins i tot ens oblidàvem que era un projecte amb nota. El segon aspecte ha estat sobretot al final de la representació. Cada cop ens projectem més cap al futur sobretot a l'hora d'interactuar amb els nens, aprenen dels errors i a poc a poc anem dibuixant el nostre perfil de futurs mestres.”

B. D.

“Hem viscut i sentit emocions molt diferents, des de l'extrem positiu fins a l'extrem negatiu. Hem descobert un costat autoexigent nostre que no coneixíem fins ara, ja que volem que tot sigui el més perfecte possible, però malgrat els nervis, la pressió i el nostre propi nivell d'exigència, hem millorat la cohesió de grup, i no hi ha millor sensació que la de passar-t'ho bé al costat dels teus companys.”

A. R.

“El projecte principal és en parella i, tot i que l'activitat la desenvolupen dos estudiants, la resta de la classe ens ajudem bàsicament en la representació del conte, adquirint diferents rols com

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

poden ser: narrar, interpretar rols secundaris, maquillar, gravar l'activitat, aportar idees, tècnics d'àudio-vídeo... El procés ha anat més enllà del projecte, teixint nous llaços entre companys a l'etapa universitària."

E. M.

"Aquesta experiència ha sigut una cosa nova per a mi. Ha sigut una experiència molt positiva perquè es presenta de forma visual i dinàmica una de les llegendes d'Andorra als infants i estàs en contacte amb ells. A més, exigeix que la classe treballi de forma cooperativa perquè el projecte es pugui realitzar correctament. També ens ajuda a obrir-nos i a poc a poc anar perdent la vergonya. "

C.M.

"Fent un teatre dirigit a infants, i en el simple fet d'elaborar un guió, ja treballes en una proposta que ha de ser clara i entenedora, vigilant el lèxic utilitzat i el registre. També és una gran oportunitat per treballar la veu. No és evident parlar i que el missatge arribi a tothom en una sala gran. Per tant, en aquest sentit aquestes activitats ens han servit per treballar certes habilitats que ens ajudaran en un futur en el rol de mestre."

A.P.

"Des del meu punt de vista crec que les obres de teatre en l'assignatura de literatura infantil estan prou bé pel que fa a la temàtica escollida de les llegendes d'Andorra. Però les últimes personalment se'm feien molt pesades. Crec que haurien de participar tots els companys de classe en les activitats posteriors a l'obra perquè el fet que només les facin dues persones era una mica avorrit, ja que si interactuem tots en les activitats, seria tot més divertit per als nens i per als responsables de l'obra també."

J.O.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

Conclusions

Des del punt de vista qualitatiu, el testimoni dels estudiants mostra un alt nivell de satisfacció en les seves avaluacions de l'experiència. Pel que fa a les valoracions tant del professorat com dels estudiants, ambdues parts coincideixen en molts aspectes positius del treball per projectes com poden ser la significativitat de l'aprenentatge, la motivació, la regulació de l'aprenentatge a partir de l'autoavaluació i la importància de l'aprenentatge entre iguals. Aquí es destaquen unes competències fonamentals en la professió de mestre com les intrapersonals i les interpersonals. Aquestes evidències reforcen la idea que l'ABP, com a estratègia constructivista d'aprenentatge fomenta tots els aspectes mencionats.

Pel que fa als canvis que provoca l'adopció d'una metodologia com l'ABP, podem constatar que suposa un trencament amb molts aspectes, no tan sols curriculars sinó també organitzatius. En aquest sentit, la implementació d'aquesta metodologia implica molt més que canviar els materials i els espais amb els quals es treballen. El professorat ha de supervisar i guiar la planificació del treball de forma molt acurada, per tal que l'aprenentatge no quedi minvat per les barreres organitzatives. Ha de portar el projecte amb un gran esperit de lideratge per tal de mantenir els estudiants implicats i motivats en el treball. Ha de coordinar-se contínuament entre assignatures i institucions externes a la universitat (escoles, sales de teatre,...).

Com a aspectes a millorar en futures edicions, pensem que la fase de preparació de les obres teatrals requereix una planificació més rigorosa. Per tant, s'ha de fomentar molt més l'autonomia dels estudiants, vist que les fases prèvies de l'obra, especialment els assajos i la preparació del material tècnic representen una dedicació excessiva del professorat.

Seguint el retorn dels estudiants, també es veu convenient variar el format de les obres per tal que el treball no sigui monòton (contacontes amb personatges humans, titelles, marionetes, ombres xineses, format digital, ...). Pel que fa a les activitats posteriors a l'obra, es proposa fer participar tota la classe perquè sigui més dinàmic.

Tanmateix, seria molt enriquidor assistir a espectacles professionals prèviament a l'inici de l'elaboració de les obres. En la primera edició, es va incloure una sortida a un espectacle de

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

contacontes infantil amb els estudiants. Això va permetre fer un bon modelatge i es va veure una millora significativa en la consciència dels estudiants sobre el que s'esperava d'ells.

Finalment, l'organització del projecte ha de permetre concentrar l'atenció en aspectes pedagògics més que en aquells purament organitzatius, especialment quan intervenen institucions externes.

5.1. FIGURA O IMATGE 1

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

5.2. FIGURA O IMATGE 2

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES (segons normativa APA)

- Ausubel, D.P. (2000), The acquisition and retention of knowledge: a cognitive view. Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Bastida, C. (2011). Nou llegendes. Andorra: Editorial Andorra.
- Blumenfeld, P. C., Soloway, E., Marx, R. W., Krajcik, J. S., Guzdial, M., & Palincsar, A. (1991). Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning. Educational psychologist, 26(3-4), 369-398.
- Bouhuijs, P. A. J. (2011). Implementing problem based learning: Why is it so hard? REDU. Revista de Docencia Universitaria, 9, 17-24. Recuperat el 5 de juliol de 2017, de <https://polipapers.upv.es/index.php/REDU/article/view/6177>
- Bruner, J. (1996). The culture of education. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Coll C., Martí, E., Mauri, T., Miras, M., Onrubia, J., Solé, I. y Zabala, A. (1997). El

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

constructivismo en el aula. Barcelona: Graó.

- Condcliffe, B., Visher, M. G., Bangser, M. R., Drohojowska, S., & Saco, L. (2016). Project-based learning: A literature review. New York:(MDRC) Lucas Education Research. Recuperado de <https://s3-us-west-1.amazonaws.com/ler/MDRC+PBL+Literature+Review.pdf>, 1-78.
- Dewey, J. (1967). Experiencia y educación. Buenos Aires: Losada.
- Johnson, D. W., Jonhson, R.T. (2004). El aprendizaje cooperativo en el aula. Buenos Aires: Paidós Educador.
- Kilpatrick, W. H. (1918). The project method. The Use of the Purposeful Act in the Educative Process. Teachers College Bulletin. Tenth Series No. 3. October 12, 1918 . New York: Teachers College, Columbia University.
- Krajcik, J. S., & Blumenfeld, P. C. (2006). Project-based learning (pp. 317-34). na.
- Piaget, J. (1969). Psicología y pedagogía. Barcelona: Ariel.
- Rué, J. (2018). Aprender mitjançant projectes. Una estratègia per a aprenentatges de qualitat. Revista Catalana de Pedagogia, 13, 15-43.
- Savery, J. R. (2015). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. Essential readings in problem-based learning: Exploring and extending the legacy of Howard S. Barrows, 9, 5-15.
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society. The Development of Higher Psychological Processes. Edited by M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner & E. Souberman. Cambridge: Harvard University Press.